

Z kroniki naukowej

MIĘDZYNARODOWY KOMITET BADANIA DZIEJÓW DRUGIEJ WOJNY ŚWIATOWEJ

W wielu krajach — jak wiadomo — działają instytuty lub komitety, zajmujące się badaniami dziejów drugiej wojny światowej. Od dawna odczuwały one potrzebę nawiązania wzajemnych kontaktów oraz utworzenia wspólnego forum, umożliwiającego wymianę zdań na interesujące ich tematy. Myśl ta zrealizowana została dopiero w 1967 r., kiedy to w dniu 11 maja powołano do życia Międzynarodowy Komitet Badania Dziejów Drugiej Wojny Światowej (*Comité International d'Histoire de la 2ème Guerre Mondiale*) z siedzibą w Paryżu.

Statut Komitetu podaje, że celem tej instytucji jest rozwijanie badań historycznych nad wszystkimi aspektami dziejów świata w okresie drugiej wojny światowej. Członkami Komitetu są przedstawiciele instytucji lub zespołów historyków, zajmujących się wspomnianą tematyką w poszczególnych krajach — w zasadzie po jednym reprezentancie z każdego kraju.

W skład Biura, kierującego pracami Komitetu, wchodzi prezes, dwaj jego zastępcy, sekretarz generalny i skarbnik, wybierani przez zebranie plenarne na okres pięciu lat. Funkcję prezesa pełni obecnie H. Michel (zarazem dyrektor francuskiego Centrum Narodowego Badań Naukowych i sekretarz generalny tamtejszego Komitetu Badań Dziejów Drugiej Wojny Światowej), sekretarza generalnego — Rochat (z *Instituto Nazionale per la storia del Movimento di Liberazione in Italia* w Mediolanie), a skarbnika — L. de Jong (dyrektor *Institut Néerlandais pour la Documentation de Guerre* w Amsterdamie). Biuro zajmuje się sprawami członkostwa Komitetu. Za jego zgodą do Komitetu mogą też należeć członkowie indywidualni, jednakże tylko z głosem doradczym.

Komitety zbiera się przynajmniej raz na pięć lat w związku z międzynarodowymi kongresami nauk historycznych, natomiast Biuro obraduje odpowiednio do potrzeb, określanych przez prezesa.

Na okres czasu pomiędzy sesjami Komitet przekazuje swoje uprawnienia Komisji Wykonawczej, w skład której wchodzi Biuro oraz 8-12 członków. Tych ostatnich wybiera się na okresy 2 $\frac{1}{2}$ -letnie.

Fundusze na pokrycie kosztów funkcjonowania Komitetu pochodzą ze składek członkowskich, opłacanych corocznie, a których wysokość ustalana jest przez Komisję Wykonawczą w zależności od potrzeb. Wpłaca się je zwykle w wysokości 500 franków szwajcarskich.

Sprawy sporne rozstrzygane są w pierwszej instancji przez Biuro, a w razie apelacji ostatecznie rozstrzyga Komisja Wykonawcza.

Członkami Komitetu są historycy z następujących krajów: Austria, Belgia, Bułgaria, Czechosłowacja, Dania, Francja, Holandia, Indie, Izrael, Jugosławia, Kanada, Niemiecka Republika Demokratyczna, Niemiecka Republika Federalna, Norwegia, Polska, Rumunia, Szwecja, Turcja, USA, Węgry, Włochy i ZSRR, a w toku załatwiania znajduje się sprawa przyjęcia Australii, Finlandii, Japonii, Korei Południowej i Nowej Zelandii.

W skład Komitetu Polskiego, mającego swoją siedzibę w Instytucie Historii Polskiej Akademii Nauk w Warszawie, wchodzi: H. Batowski, B. Drewniak, S. Herbst, W. T. Kowalski, C. Łuczak, S. Okęcki i H. Zieliński, pod przewodnictwem Cz. Madajczyka. Przedstawicielem Polski w Międzynarodowym Komitecie jest T. Jędruszcak.

Sekretariat generalny wydaje biuletyn informacyjny w nakładzie 600 egzemplarzy. Ukazuje się on nieregularnie.

Dotychczas komitety narodowe zorganizowały następujące spotkania z udziałem przedstawicieli różnych krajów: 1) w Paryżu (kwiecień 1969 r.) na temat *Wojna w basenie Morza Śródziemnego*, 2) w Ohridzie (Jugosławia — wrzesień 1969 r.) na temat *Ruch oporu na Bałkanach w okresie drugiej wojny światowej*, 3) w Warszawie (maj 1970 r.) na temat *Wojna w Europie środkowej*. Poza tym — zgodnie ze statutem — podczas XIII Międzynarodowego Kongresu Nauk Historycznych w Moskwie w sierpniu 1970 r. jeden dzień zarezerwowano na obrady Międzynarodowego Komitetu Badania Dziejów Drugiej Wojny Światowej, podczas których dyskutowano nad problemem: *Wysiłek wojenny mas robotniczych*.

Na działalność Komitetu Międzynarodowego składa się funkcjonowanie poszczególnych komitetów krajowych. Oto przykłady tej działalności w kilku krajach. We Włoszech opublikowano w serii *Quaderni de il Movimento di Liberazione in Italia* tom pt. *L'Italia dei quaranta cinque diorni*, dyskutowany na sesjach w Mediolanie i Rzymie, zorganizowanych przez włoskich antyfaszystów. Kolejny tom z tej serii poświęcony będzie gospodarce włoskiej podczas wojny. W innej serii, znanej jako *Collana storica nazionale*, przygotowuje się tom pt. *I partiti politici nella Resistenza*; zawierać on będzie artykuły o działalności partii komunistycznej, liberalnej, stronnictw katolickich i „partii czynu” (*parti d'action*). Pierwszy zeszyt swego kwartalnika „Quaderni” opublikował też *Istituto Romano per la Storia d'Italia dal Fascismo alla Resistenza*. Na dwudziestolecie istnienia tego Instytutu przewiduje się ogłoszenie specjalnego tomu pt. *Il movimento de liberazione in Italia*. We wrześniu 1969 r. *Istituto per la Storia della Resistenza in Provincia di Novara* zorganizował kolokwium na temat sytuacji terytoriów wyzwolonych przez ruch oporu we Włoszech i innych krajach.

W Belgii działa *Centre de Recherches et d'Etudes Historiques de la 2ème Guerre Mondiale*, który gromadzi informacje o materiałach źródłowych do dziejów drugiej wojny światowej.

W Holandii L. de Jong opublikował trzy tomy dzieła pt. *Le Royaume des Pays-Bas dans la Seconde Guerre Mondiale*, które zamierzone jest na 10 tomów. Przygotowano też dwutomowe wydawnictwo źródeł niemieckich, pochodzących z archiwów służb SS. Poza tym 25-rocznicę wyzwolenia kraju uczczono licznymi manifestacjami, konferencjami naukowymi, spotkaniami, wystawami oraz artykułami w prasie i pogadankami w radio i telewizji. Współpracowano też z władzami NRF w sprawie odszkodowań dla ofiar hitlerizmu i w przygotowaniach procesów sądowych przeciw zbrodniarzom wojennym.

Na Węgrzech w latach 1969 - 1970 ukazały się m. in następujące opracowania: 1) M. Adama, *Węgry i Mała Ententa w latach trzydziestych*, 2) D. Csatani, *Stosunki węgiersko-rumuńskie w latach 1940 - 1945*, 3) G. Juhasz, *Polityka zagraniczna Węgier w latach 1919 - 1945*, 4) I. Pinter, *Walka komunistów węgierskich o antyhitlerowską jedność narodową*, 5) G. Ranki, *19 marca 1944 r.*

W Austrii *Dokumentationsarchiv des Österreichischen Widerstandes* w Wiedniu zorganizował na tamtejszym uniwersytecie oraz w Strasburgu konferencje na tematy: 1) *Austriacy w walce o wyzwolenie Jugosławi*, 2) *Komunistyczna Partia Au-*

strii w okresie radziecko-niemieckiego paktu o nieagresji, 2) Emigracyjna prasa austriacka w USA podczas drugiej wojny światowej. W listopadzie 1969 r. otwarto stałą wystawę i muzeum austriackiego ruchu oporu w salach starego ratusza wiedeńskiego. W Salzburgu otwarto izbę pamięci austriackich ofiar faszyzmu. Opublikowano także monografię pt. *Les Austrichiens dans la Résistance belge et française*. Przygotowuje się opracowanie na temat przemysłu zbrojeniowego w byłych hitlerowskich okręgach administracyjnych „Dunaj” i „Kraj Alpejski”.

W USA opublikowano w serii poświęconej udziałowi armii amerykańskiej w drugiej wojnie światowej, tom na temat walk we Włoszech od Salerno do Monte Cassino. Przygotowywało też bibliografię literatury na temat wojny, a w końcu 1969 r. zorganizowano w Nowym Jorku dyskusję na temat działalności rządu w Vichy.

Kilka cennych prac powstaje także w Danii.

Międzynarodowy Komitet Badania Dziejów Drugiej Wojny Światowej znajduje się wprawdzie dopiero u progu swej działalności, może się jednak już poszczycić poważnymi osiągnięciami. Nie ulega wątpliwości, że dzięki międzynarodowej współpracy możliwe jest pełniejsze poznanie tego tragicznego, a zarazem brzemienego w skutki okresu dziejów.

Stanisław Nawrocki

VII POSIEDZENIE KOMISJI WIELOSTRONNEJ WSPÓŁPRACY AKADEMII NAUK KRAJÓW SOCJALISTYCZNYCH

W dniach od 15 do 12 września 1972 r. odbyło się w Bukareszcie (Rumunia) VII posiedzenie Komisji Wielostronnej Współpracy Akademii Nauk Krajów Socjalistycznych do Badań nad Współczesnym Kapitalizmem. W posiedzeniu uczestniczyli przedstawiciele Akademii Nauk Bułgarii, Czechosłowacji, Niemieckiej Republiki Demokratycznej, Polski, Rumunii, Węgier i Związku Radzieckiego. Stronę polską reprezentowali: doc. dr Maciej Perczyński z Polskiego Instytutu Spraw Międzynarodowych w Warszawie oraz mgr Jerzy Bartosik z Instytutu Zachodniego.

Zgodnie z pierwszym punktem obrad uczestnicy konferencji wysłuchali referatów dra Mirosława Rumlera z Czechosłowackiej Akademii Nauk oraz prof. dr Tudora Postolake z Rumuńskiej Akademii Nauk, na temat prowadzonych w tych krajach badań nad współczesnym kapitalizmem.

Następnie Komisja przyjęła do wiadomości uchwałę z zebrania przedstawicieli Prezydiów Akademii Nauk Krajów Socjalistycznych z września 1971 r. — w myśl której Sekretariat Komisji Wielostronnej Współpracy zostaje przeniesiony z Czechosłowackiej Akademii Nauk w Pradze do Akademii Nauk Niemieckiej Republiki Demokratycznej w Berlinie. W następstwie tej uchwały, przewodniczącym Komisji Wielostronnej Współpracy Akademii Nauk Krajów Socjalistycznych do Badań nad Współczesnym Kapitalizmem mianowano prof. dra Lutza Maiera, z-cę dyrektora Instytutu Międzynarodowej Polityki i Gospodarki w Berlinie (na miejsce dotychczas pełniącego tę funkcję dra Mirosława Rumlera), natomiast funkcję naczelnego redaktora „Biuletynu Informacyjnego” przejął dr Edward Ullmann (poprzednio sprawował ją dr Svatopluka Tikala).

Komisja przyjęła także do wiadomości zmiany personalne, jakie nastąpiły w ciągu ostatniego roku. Kierownikiem Sekcji do Badań nad Współczesnym Kapitaliz-